

kjer so imeli poseben center, ki je dodatno povezoval skupine te protinacistične organizacije na Koroškem in Štajerskem (prim. 176). — Stadler tudi poroča, da je bila septembra 1939 ustanovljena na zgornjem Koroškem posebna protinacistična skupina tamkajšnjih socialistov. Poroča dalje, da je bila skupina odkrita še konec istega leta, vendar pa se je njen organizator izognil aretaciji gestapa z vpoklicem v vojsko (prim. 176). Meščanska skupina v okviru neslovenske koroške rezistence je bila v prihodnjih letih Antifaschistische Freiheitsbewegung Österreichs s središčem na Koroškem, vendar z uspešnimi stiki z vojsko in z levico na Dunaju. V bistvu je bila skupina monarhistična, izšla je iz nekdanjih voditeljev Domovinske fronte (VF), zajemala pa tudi druge konservativce, duhovnike, pa tudi nekega letalskega oficirja, ki je bil, kot vse kaže, gonilna sila. Kasneje ga je gestapo obtožil, da je pripravljaval likvidacijo koroškega gauleiterja dr. F. Rainerja skupaj s slovenskimi partizani.

Ko omenja koroške Slovence v času po znanem »anšlusu«<sup>\*</sup> Stadler navaja lojalnost manjšine do Avstrije, za čas druge svetovne vojne pa meni, da je trpljenje za nacizma Slovencem še bolj utrdilo njihovo avstrijsko orientacijo. Posebno zanimiva je dalje sodba, da je bila edina avstrijska oborožena protinacistična rezistenca za druge vojne v goratih območjih Štajerske in Koroške (229). Pod prvim območjem avtor nedvomno misli predvsem oboroženo skupino avstrijske osvobodilne fronte (ÖFF) v okolici Leobna, morda pa tudi skupino »Avantgarda«<sup>\*</sup> na avstrijsko-jugoslovanskem obmejnem prostoru,<sup>\*</sup> za Koroško pa ob slovenskih partizanih skupino avstrijskih partizanov na po-bočjih Dobrača.

*Tone Zorn*

**Ahmed Hadžirović, Sindikalni pokret u Bosni i Hercegovini 1935—1941.** Sarajevo. Založba Svijetlost, 1972. Str. 203.

Namen Ahmeda Hadžirovića je bil, da v svoji doktorski disertaciji prikaže sindikalno gibanje v Bosni in Hercegovini v jugoslovanskem okviru, hkrati pa opozori tudi na njegove posebnosti. Obdobje, ki ga študija zajema, se ne ujema z običajno periodizacijo zgodovine Komunistične partije Jugoslavije in avtor svojo odločitev utemeljuje z dejstvom, da se po letu 1934 obnavlja delo sindikatov, ustanavljajo se nove sindikalne zveze, obenem pa si je bosanskohercegovsko gospodarstvo šele v letu 1935 opomoglo od krize.

V prvem poglavju z naslovom Delavstvo Bosne in Hercegovine in njegov položaj je najprej na kratko orisal gospodarke razmere ter opozoril na njihove specifičnosti. Največja podjetja, to so železarne, premogovniki, tobačne tovarne, elektrarne in tovarne za predelavo lesa, so bile v rokah državnega kapitala, kar je bilo značilno že za avstrijsko dobo. Prav tako se ni v času med obema vojnama bistveno spremenila struktura industrije, podedovan pa je bil tudi problem kvalificirane delovne sile. Velika večina zaposlenih, to je 84 odstotkov, je delala v kmetijstvu, v industriji pa le približno 7 odstotkov. Pri analizi njihovega položaja je avtor ugotovil, da je mezda v tem obdobju nominalno sicer naraščala, realna pa se je dvigala zelo počasi ali celo padala ter posebej opozarja na dejstvo, da je bila poleg tega draginja v BiH večja kot v Jugoslaviji. Položaj delavcev je ogrožalo še veliko število brezposelnih. Delavnik često ni bil določen s predpisi in je ponekod bil dolg celo 18 ur. Poglavji Sindikalne smeri in organizacije ter Vpliv političnih strank na delo sindikatov se medsebojno dopolnjujeta. Najvidnejšo vlogo med bosanskohercegovskimi sindikati je imel Ujedinjeni radnički sindikalni savez Jugoslavije

<sup>\*</sup> Omenimo naj tudi, da je bila leta 1970 na Dunaju razstava, posvečena 25-letnici obnove avstrijske državnosti. Na razstavi je bilo razstavljeno več dokumentov o avstrijskem odporniškem gibanju, med drugim tudi za Štajersko, vendar je naveden pregled pokazal, da so se ti nanašali le na območje slovenskega dela dežele.

(URSSJ), ki je v tem obdobju na čelu stavkovnega gibanja, ki se začenja v letu 1935 in itraja vse do nemškega napada na Jugoslavijo. Velik vpliv in moč je imel tudi Hrvatski radnički savez (HRS) in to predvsem v Hercegovini in zahodni Bosni. Režimski sindikat JUGORAS pa si ni uspel pridobiti večjega vpliva med delavci ter po Hadžirevičevih ugotovitvah ni predstavljal kakšno resnejšo silo in je dosegal le kratkotrajne uspehe. V četrtem poglavju z naslovom Medsebojni odnosi sindikalnih zvez je avtor na kratko orisal spore med najpomembnejšimi sindikalnimi zvezami, ki so bili v BiH še dodatno zaostreni zaradi narodnostnih in verskih razlik, čeprav včasih posamezne zveze, resda redko, v nekaterih akcijah tudi sodelujejo.

Aktivnost sindikatov v BiH je v letih 1935–1941 bila usmerjena predvsem v to, da se izboljša ekonomski položaj delavskega razreda. Stavkovni val, ki je leta 1935 zajel Jugoslavijo, je močen tudi v BiH in je neprekinjen vse do leta 1941. Prav ta del sindikalnega boja, to je mezdna gibanja in stavke, obravnava avtor v petem poglavju z naslovom Akcije sindikatov za izboljšanje ekonomskega in političnega položaja delavca. Stavkovni boji v Jugoslaviji dosežejo vrh v letih 1935–1937 in so v naslednjih letih redkejši, medtem ko se začnejo v BiH nekoliko pozneje pač zaradi tega, ker je gospodarska kriza bila dolgotrajnejša, so pa zato neprekinjeni vse do leta 1941, s krajšim premorom v letu 1939. Po Hadžirovičevih ugotovitvah je bilo v teh sedmih letih, ki so predmet obravnave, približno 200 štrajkov. Največkrat so stavkali lesni delavci (74-krat) in rudarji (30-krat). Značilno je, da so stavke po letu 1938 boljše organizirane in so delavci enotnejši, obenem pa je tudi več političnih demonstracij proti vladni politiki, draginji, vojni ipd. Akcije nimajo več samo izključno ekonomskega značaja, stavke dobivajo vedno bolj tudi politični značaj, kar je pripeljalo v letu 1940 do prepovedi URSSJ. Čeprav politične stavke zajemajo vsega 10 odstotkov vseh stavk, je njihov pomen večji, kot pa bi bilo mogoče sklepati iz njegovega števila. Podobno kot drugo poglavje je tudi to opremljeno s statističnimi tabelami. V zadnjem, šestem poglavju je avtor na kratko analiziral vladne ukrepe proti naprednemu delavskemu gibanju, ki so dosegli vrh z omenjeno prepovedjo dela URSSJ. Ves čas pa je režim preganjal tudi posameznike, komuniste, njihove simpatizerje. Po letu 1940 je vlada uporabljala v boju proti naprednemu gibanju tudi vojsko kot pomožno silo policije.

Na koncu je zaradi boljše preglednosti dodan še seznam virov in literature, ki jih je avtor uporabljal.

Knjiga Ahmeda Hadžirovića je vsekakor ena v vrsti monografij, na podlagi katerih bo pisana sinteza zgodovine jugoslovanskih narodov med obema vojnama.

*Jasna Fischer*

Adam Schaff, *Geschichte und Wahrheit*, Europa Verlag Wien-Frankfurt-Zürich 1970, 280 strani.

Predmet Schaffove\* razprave delno opredeljuje že njen naslov: gre za problematiko odnosa med zgodovinarjevimi ugotovitvami in njegovo razlago zgodovine ter objektivno zgodovinsko resnico. Iste zgodovinske dogodke, ugotavlja Schaff, različni zgodovinarji različno ocenjujejo in razlagajo. V ilustracijo svoje trditve in zaradi jasnejše opredelitve problema navede Schaff uvo doma vrsto različnih ocen francoskih avtorjev 19. in 20. stoletja o vzrokih francoske revolucije. Ob ugotavljanju divergence med njihovimi trditvami, ki na eni strani kažejo na različne časovne in generacijske perspektive, na drugi

\* Adam Schaff (r. 1903), aktiven v poljskem delavskem gibanju že od leta 1932. Po vojni profesor filozofije na univerzi v Lvovu in nato v Varšavi, kjer je bil dolga leta tudi direktor inštituta za filozofijo in sociologijo pri poljski akademiji znanosti. Leta 1968 je bil izključen iz CK poljske delavske stranke, od leta 1970 pa v glavnem predava na univerzah izven Poljske, predvsem na Dunaju, kjer je tudi predsednik evropskega centra za koordinacijo in dokumentacijo socialnih znanosti.